

náziumába. A felsőbb gimnáziumi osztályokat a székely-keresztúri iskolában kezdte s a kolozsvári unitárius kollegiumban végezte, hol azontul bölcsészeti, jogot s theológiát tanult, mert a lényveszerető s szelid lelkületű ifju atya önépítési pályáját választotta a magáénak is. Iskolai tanulmányai mellett, melyeket kitünően végzett, a külföld nyelveit és irodalmait tette kiváló tanulmányra tárgyaivá s önerején megtanult francziául, németül és angolul s lelkét és szívét a nagy írók és költők munkáin táplálta. A kollegiumban alakult önképző körben eredeti dolgozatokkal és műfordításokkal lépett föl, s már első dolgozataiban jelét adta kiváló tehetségének, izlésének és tanulmányainak; kezdeményezője és szerkesztője volt az előbb „Viola“, majd „Remény“ című ifjusági folyóiratnak, melyben, tehetséges társai között is, az ő dolgozatai voltak a legjelesebbek. E folyóiratról válogatták ki az 1839-ben megjelent „Remény“ című zsebkönyv tartalmát, melynek legjava része Kriza dolgozataiból telt ki, saját neve s Vadormi, Taraczki, Tündefi és Ajtavári álnevek alatt. A Bajza szerkesztése alatt „Figyelmező“-ben Toldy nagy elismeréssel, mondhatni lelkesülten ismertette az ifjusági zsebkönyvet, Kriza dolgozatainak — s különösen dalainak és lyrai epigrammjainak — nyujtva a koszorut, és közölve is azokból néhányat. Itt jelent meg többi közt „A fiu“ című szép dala, s szintén „A fiu“ jeles műfordítása Hugo Viktor Orientales-jaiból.

Kriza már ekkor nem volt a főiskola növendéke, 1835-ben végezvén a theológiát, a kolozsvári unitárius egyház lelkészül választá a kitünő ifjut és — mielőtt hivatalát elfoglalná — külföldi akadémiára küldötte. Két évet töltött Berlinben, de tullesztett szorgalma annyira megerőltette őt s megtámadta egészségét, hogy hazatérte után két évig csak káplán segítségével végezhetette az egyházi szolgálatot. Megrendült egészsége miatt kényszerűen levén a komolyabb s erőfeszítő munkásságtól tartózkodni, üdülést a költészet nyájásabb légkörében keresett s így jött létre, mint említettük, 1839-ben a „Remény“ első évfolyama. A közönség és kritika méltánylásával találkozott zsebkönyvet a kisdéd irodalmi kör nem akarván elejteni, annak szerkesztését Kriza méltó társa s barátja, a korán elhunyt derék Szentiványi Mihály vette át s még két évfolyamot adott belőle. E kötetekben ismét Kriza költeményeié volt a koszoru. Oly népdalokkal, mint az „Erdővidék...“, a „Napszamos“ stb., oly költeményekkel, mint „A vén körtefa“, a Burns „Arató lányá“-ból szabadon átdolgozott „Székely leány“, maradandó nevet s elismerést vívott ki magának. Oly egészséges, igaz hang ritkán és kevesek ajkán zendült még, mint az övé, kivált abban a korban, mikor Petőfi és Arany nem léptek még föl s Erdélyi János nem kezdette meg a népdalok gyűjtését. Ugyanakkor a „Remény“ szűk körén is tulterjedt irodalmi működése. Az „Athenaeum“-ban (többi között „A házatérő katona“ című szép románcza), a kolozsvári „Nemzeti Társalkodó“-ban, az „Erdélyi Híradó“ melléklapjában s a Brassai „Vasárnapi Ujság“-ában, prózai és költői dolgozásai egyaránt igazolták s megértelték az első fellépése óta nevéhez kötött reményeket.

Az akadémia korán méltányolta e

kitünő tehetséget s már 1841-ben tagjaul választotta. A Kisfaludy-társaság csak később, mintegy utólagos helyrehozásképen, 1862-ben füzte őt tagjai koszorujába.

1843-ban előfizetést hirdetett a „Vadrózsák“ (székely népköltemények) első kötetére. Ő ifjukora éveiben s mint pap is, több ízben beutazta az egész székely földet, gyűjtve mindent, első forrásból, a nép mulatságai és munkái közbén, a legények és leányok ajkáról a népdalokat, úgy hogy a senki által nem sejtett gazdagságu kincs-aknából neki már akkor eleendő készlete volt arra, hogy meglephesse vele az irodalmi világot. De a népköltészet iránti érzék s általános érdeklődés még akkor nem volt felébredve. Erdélyi János még nem indította meg a népköltészet gyűjtését, mely az addig csak kevesek által s itt-ott, népmesékre s egyes vidékek dalaira terjeszkedő gyűjtést országossá, s azzal a népköltészet iránti érdeklődést általánossá volt teendő. Aztán ki hitte volna akkor, hogy a székelyföld egy magában elég gazdag kalászatot nyujthasson e téren. Még később is, mikor az Erdélyi gyűjteményében az ország minden része s egyes vidékek sokkal dúsabban voltak képviselve s épen a székelyföld birt legkevesebb eredetit s ott termettet mutatni fel, általános volt a vélemény a székelyföld dalszegénységéről. Kriza „Vadrózsái“ tehát pártolási hiánya miatt nem jelenhettek meg. Ő azonban sem a gyűjtéssel fel nem hagyott, sem a reményről nem mondott le, hogy a székely nép költészetét külön, önállóan mutathassa be egykor. S mivel a székelyföld legbuzgóbb gyűjtői ezt tudták s gyűjteményeiket a Krizával egyesítették, ez magyarázza meg, hogy az Erdélyi gyűjteményében a dalgazdag székelyföld oly szegényesen jelenik meg. Ez elkülönzés azonban korántsem kiesínyes okokból, hanem az ügy érdekében történt. A költészeti gyűjtemény Kriza kezei közt egyuttal nyelvkinccs tárává is volt válandó. Ő mindent zoroosan a székely, sőt ott is az egyes vidéki nyelvjárás szerint irt fel, mind a sajátlagos szók és képzések, mind a hangtani eltérések pontos megtartásával. Ez némileg új abcalkotását tette szükségessé; mindenek fölött pedig nyelvészeti nagy tanulmányt a székely nyelvjárások eredetének s nyelvi jelentőségének földkerítésére. Kriza e földadatnak ép oly tökéletesen megfelelt, mint magának a gyűjtésnek, s midőn a „Vadrózsák“ első, nagy kötetére végre — épen 20 év mulva az első szándék után — 1863-ban megjelent, s a székely dalok, de kivált a hasonlíthatatlan becsű balladák egész seregével lepte meg a világot, nem kevésbbé becses ajándékkal lepte meg a nyelvészet barátait is, terjedelmes és beható értekezésével a székely nyelvi sajátságokról, melyet bevezetésül boesátott a kötet élébe, szótárral is kísérve. Az akadémia ez értekezést a legjobb, szorosán nyelvtudományi értekezésre kitűzött Sámuel-díjjal tüntette ki; csekély díj, melynek csak a benne fekvő elismerés ad becsét.

A „Vadrózsák“ első kötetei, mely a gr. Mikó Imre áldozatkészsége mellett látott világot, nem merítette ki a székely népköltészet kincseit, nem a Kriza gyűjtői buzgótságát s annak eredményét. A hasonló terjedelmű második kötetre is össze van már hordva az anyag s az akadémia, egy múlt évi határozatával, annak kiadását is biztosította. Kriza a kötet rendezésében s

nyelvtani feldolgozásában is előre haladt már annyira, hogy munkája ez utolsó, érett gyümölcsének elveszésétől bekövetkezett halála miatt alig tarthatunk. Fájdalom, hogy nem az ő kezeiből veheti már azt a haza. Valamint összes költeményei gyűjteményét sem, melyek egybeszedésétől s kiadásától szerénysége tartóztatta eddig, de melyeket, Toldy Ferenc s mások többszöri sürgetésére végre rendezni elhatározta. Ohajtandó volna, hogy azok kiadására a Kisfaludy-társaság vállalkoznék.

Költői s irodalmi munkássága mellett áldásosan működött Kriza egyháza szolgálatában. 1839-ben a kolozsvári egyház lelkészi hivatalát egészen átvevén, azzal együtt az ottani unitár kollegiumban a hittani tanári állást is ő töltötte be. A tanári és a templomi szöveken egyaránt a felvilágosodás, a szeretet, a szabadság és az emberség eszméinek hirdetője volt. Tan-könyvei, előadásainak vezérfonalul dolgozva, többnyire kéziratban maradtak, csak kisebb osztályok számára készített Katechesise és a népiskoláknak irt Erkölcsstana jelent meg az egyháztanás rendeletéből. De az egyházi tudományos irodalomra tén messzeható kezdeményt tett a „Keresztény Magvető“ című tudományos s egyházi folyóirat alapításával, mely 1861 óta, egy ideig az ő, és Nagy Lajos tanár, utóbb Ferenc József lelkész s társai szerkesztésében, folyvást jelenik meg s nem egy nagybecsű adalékot nyujtott, kivált egyháztörténeti irodalmunkhoz. Ő kezdte meg, a Magvető mellékletül, a hirneves amerikai unitár író s pap Channing Ell. Vilmos vallásos és társadalmi műveinek kötetenkénti közlését is.

Papi és tanári fáradhatatlan munkássága s sikeres működése korán nagy elismerést szerzett neki az unitár egyház körében. Előbb kolos-dobokai esperessé, majd egyházközségi helyettes főjegyzővé, 1861-ben pedig a tordai zsinaton szuperintendensé (püspökké) választott. Mint ilyen — első az unitár püspökök közül — királyi tanácsosi címmel is tiszteltetett meg, a mit ő — valódi demokrat érzelmeivel fogva — nem magának, csak állásának megtiszteltetésül fogadott el, bár az irodalmi érdemeiért is adatott neki. Mert magán életében is, mint közpályáján, a valódiság, természetes egyszerűség, hiuságtól ment igénytelenség, a közhasznu buzgó munkásság, mely a sikeren kívül más jutalmat nem vadász — voltak jellemvonásai. S e közbecsülés és szeretet, melyeket nem keresett, de mert az egyenes utban fekszenek, megtalált, oly mértékben vették őt körül s kísérték mindvégig, mint csak igen keveseket a legmagasb álláson is.

Márczius 19-én, gőzfürdőből kimenne, meghült s egyszerre ágyba esett. Rohamosan fejlődött tüdőlob hatodnapra kioltá életét. Midőn nagypéntek reggelén halála híre egyszerre elterjedt Kolozsvárrt, a fájdalmas meglepetés jalkiáltása hallatszott az egész városban s a szomorú ünnep még szomorubbá vált e gyász hir hatása alatt. Temetése husvét másodnapján közrészvét mellett ment végbe.

Krizában nagy vesztéséget szenved irodalmunk. Az akadémia és Kisfaludy-társaság vannak hivatva e vesztéséget tüzetesebben méltányolni s elhunyt tagjok, egyik diszük, emlékezetét méltóképen ilni meg.

— á —

Czérna Tamás.

Amerikai beszély.

Torzalak, senkinek sem vétő, senkinek föl nem tűnő torzalak volt biz ő, kit Mohospatak virágzó városában is csupán azért türték meg, mivel sokkal közönyösebb és jelentéktlenebb volt másokra nézve, hogysen érdemesnek tartották volna a városból kikergetni; ez a körülmény s korántsem saját embersége tartotta őt fenn ott. Czérna Tamás voltaképen sohasem folytatott életet, hanem mindig valaki más nyakán élésködött. Csunya, szurtos, hitvány és tunya volt, hanem ezek a jelzők talán igen is túlzottak egy olyan ködszerűleg homályos, majdnem elenyésző teremésre alkalmazva. Azok a színek, a melyekkel arezképet legtalálhatóbban esetelhetők, egytől egyig éktelenek: — tubák-barna, halvány olajzöld, mocskos szürkébe játszva át; szóval sem fekete, sem fehér, sem vörös; inkább csak árnyak, elhalt fény: szájalomra méltó, szennyes, halvány kép, melyre a képtárok nem igen vágnának. Az összekötő láncznak volt egy neme a föld férge és az ember között, melyben mind a két szélsőségből volt valami. Pedig hát szegény olyan szelid volt, sőt olykor egy kevés elme és humor is fel-felcsillámlott nála; majd minden tíz évben mondott valami okosat. Soha sem ártott senkinek, még a légynek sem; sőt inkább ő és a legyek mindig jó barátságban éltek egymással, és a hosszas birtoklás majdnem jogszerű tulajdonosaivá tette őket egy piszkos, függönytelen koresmaablaknak, és ez képezte azt a magaslátot, melyről Czérna Tamás a mohospataki élet lázas folyását szemlélgeté. Akadtak emberek, a kik — ők tudják honnan s miért? — azt hitték róla, hogy nemes ember; hihetőleg talán azért, hogy teljes életében soha nem tett semmit, vagy — ki tudja? — lehetett arra más, fontosabb okuk is. Annyi tagadhatatlan, hogy néha napján, egyik-másik nagy és ritka ünnepélyen akárhány igen előkelő, uri elfogadó teremben is megtürték, s az ilyen gyér alkalmakkor tiszta inget öltött magára és ide-oda el is látogatott. Egyébiránt Czérna Tamás barátunk korántsem abból az okból vala oly szerfölött piszkos, a mely állítólag egy híres angol tudóst e tulajdonságában vigasztalá, hogy t. i. az „inkább rimel Gőthével“ — oh nem, a szegény Tamás nem sokat értett az irodalomhoz, a mit különben az istenfélő és nehéz munkával élő Uj-Angolországban (Észak-Amerika) nem is tekintettek valami nagy bűnnek. Szokásai mocskos lélekből fakadtak föl; az erély, munkaszeretet és nemes nagyravágás tiszta hideg hullámai soha sem képeztek vízesést a mi Czérna Tamásunk hátán lefelé. A tunyaság és télenség posványába igen is mélyen talált aláütyedni. Ki tudja, hogy ki rabolta el Czérna Tamástól a boldogulhatásnak még csak legrongyosabb reményfoszlányát is? — avagy ki tudja, hogy minő szívfájdalmak törhettek meg minden erélyét? — s vajjon ki ismerhetne csak egyet is a természet nagy titkai közül? Miért működik az egyik agy s miért nem a másik? És miért ül veszteg az egyik ember, míg a másik ló-fut, fírad?

Egy valami azonban sohasem hiányzott Czérna Tamásnál, és ez a valami a kis város hírei, újdonságai valának. A kores-

maablak, számos legyei daczára is, pompás segítségül szolgált a szemfüleskedéshez. Ő hordta zét a választási, halál- és nászhireket, s a legfrisebb, hiteles híreken alapuló skandalumokat. Roszakarat, sértési vágy nem lakozván szívében, Tamás csupán azt beszélte el, a mit hallott; megbecsülhetetlen helyi újságlap volt. Szomorú alakját oly bűnbánólag szokta betolni a tornáczaajtón, mintha mintegy mondani akarná, hogy létezésének némi mentségéül csakis az általa hozni szokott újságok és hírek szolgálhatnak.

Hire járt, hogy valamikor látták őt lovat is hajtani, de a hir nem volt kétségbevonhatatlan bebizonyítva. Ez már több erélyt s határozottabb vonásokat kölcsönzött volna a képnek és a legtöbben, mint valószínűtlent, kétségbe vonták; hanem egy nagy, mi több: nagyszerű és nagyfontosságú dolgot mégis tett, életét egy oly esemény világította meg, a melyről beszélni és a melylyel dicsekedni sohasem fíradott ki. Ugyanis egyszer valamikor nős ember volt és ennek az eseménynek körülményeit, büszke fényét és pompáját maig sem tudja elfelejteni. Lehet, hogy akkor az egyszer tisztább és jobb módú lehetett, mint bármikor azóta; máskülönben az a gyönyörű kis leány, az ő hosszu fekete hajával — melyre a városban még most is csodálkozva emlékeznek vissza — tűrni tudó képességét miért becsülte volna épen oly tulságosan sokra, hogy Czérna Tamásnak ne jévé mert lenni? Pedig ne jévé lett, csak hogy két év mulva természetesen meg is halt, hogy azután férje előtt, annak teljes életében, a legelső szépség s a legnagyobb tisztesség legyen. Sohasem győzte eléggé magasztalni szép hajzatát. Oda helyezte azt a csillagok közé, mint a Berenice-ét a régiék, és egy hosszu fonadékot, kina papirba göngyölgetve, mindenkor a szíve fölött hordozott. Czérna Tamás részére a „gentleman“ elnevezéshez való igényt az a mód szerezte meg, a melyen „Égbe költözött Mariját“ (célzás Burns hason című költeményére) imádni szokta. „Üzlete volt“ mikor megnősült, de azután mindjárt megbukott és a bukás volt ezután egyetlen üzlete teljes életében. A koresma elnyelte őt s annak szu-ette tornáczaán halotta legelőször, hogy Hammond kormányzó végrendeletében róla sem feledkezett meg. Már ezt az újságot valaki más mégis hamarabb megtudta, mint ő.

Hammond kormányzó gazdag és előkelő polgár volt, kit boldogságának közepette rémitő csapásként sújtott egyetlen fiának, egy alig néhány évvel azelőtt megnősült fiatal embernek halála, ki egy leánygyermeket hagyott maga után.

A Hammond név ősi, büszke név volt és a kormányzó sehogys akarta engedni, hogy kihaljjon az. De a végzet mégis erősebb volt mint ő. Szép vagyonát annak a kis leánynak hagyta, hihetőleg valami olyan elkéseregett kedélyhangulatában, milyenben Dombey lehetett, és a végrendeletben igen különös pótvégrendeletet telt. Ugyanis utolsó akarata végrehajtónak meghagyta, hogy Czérna Tamásnak bizonyos csekély évi járandóságot fizessenek, s gazdag és nagy, de annál nagyobb vastagtelenségben lévő s igen sok figyelmet, javítást és kiegészítést igénylő könyvtára fölött a főfelügyeletet bízzák reá.

Ez a könyvtár „két törvénytudó — egy gavallér- s egy pap-ósról maradt rá“

— miként Hammond kormányzó szereté nevezgetni különböző foglalkozásu elődeit — s a kormányzó, ki nem igen törte magát az olvasással, az egész könyvhalmazt összevissza hányva bedobatta egy használatlan szobába, mely azonban elég alkalmas lett volna e czérna, minthogy ama háznak volt egyik szárnya, melyben Milike, a gyermek örökös lakott Margit nagynénével és a család régi cselédeivel. És ennek a sok mindenféle portékának (lehetne portékának is mondani) egy ép, egészséges, vidám kedélyű kis leány volt ártatlan tulajdonosa, kibén a regényes történetek s különösen a regények olvasása után való heves vágy igen is korán kifejlődött. Szombat-délutánjait s a következő nap egy részét is könyvtárban töltötte, valamelyik létra felső fokán ilve és kedvez regényeit olvasgatva. Ott aztán a regényesség bűbajos köpenybe burkolva öráigk elüldögélt, míg Czérna Tamás körülbelül olyan formán pillantgathatótt föl rá esirizés tájja mellől, mint a hogy egy ábrándos, álmódozó vakondok nézhet a fényes szárnyu lepkére. Különben jó barátai voltak egymásnak. Milike még nem érvén el azt az életkort, melyben a nők mindent bírálat alá szoktak venni, nem vette észre Czérna Tamás szennyes öltöneyeit, miként Margit néne, sőt inkább szívesen tette finom, fehér kezeckéjét a Tamáséba, hogy Mari sírjához menve, nagy komolyan végig hallgassa annak a híres menyegzőnek a történetét, s édesen bánatos szemekkel nézdegélte a gyönyörű haj hosszu fonadékát.

Ez már a szombat-délutánnak egy része volt Milikére nézve; „Varsói Thaddeus“ történetének egy epizódja; egy jelenet abból a boldog aranykikeletből, melyben Milike épen akkor élt, talán öntudatlanul. S minthogy Tamás olyan elméző, engedékeny volt, s nem bánta, ha Milike az ócska theologiai munkák levelei között mezei virágokat száritott, Milike szentül meg volt győződve a felől, hogy Tamás valóságos példányképe a könyvtárnokoknak.

Milike ugy találta, hogy a könyvtár talán tulságosan is tömve volt pap-ósnak prédikációival és nehéz foliánsaival és a „Varsói Thaddeus“-féle irodalmi termékek nagyon is gyéren voltak benne képviselve. Már rég átolvasta Scottot, s el-elsirdogált a „Kis Henrik és vezetője“ című értekeny histórián és sokat borzadott az „Gyilkos fiu“ történetén. Akkor aztán újabb lelki táplálékért kezdett sohajtozni. Cooperrel ugyan megpróbálkozott, de sehogys sem akart menni; a mi pedig a theologiai munkákat illeti, ugyan mi egyébre lehetne azokat használni, mint épen csak virágszáritásra?

Oh ti vén, száraz lelkű tudósok! Nem lüktett-e rohamosabban véretek, mikor a tavasznak, reménynek és boldogságnak e bővös alakja fölnyitá penészes lapjaitokat és az úde szép virágokat oda helyezé ólomnehéz kezetek ügyébe? Vajjon csupán ezek voltak ama virágok, melyeket ti valaha összesnyomni és elhervasztani segítettetek?

Ugyan ki olvasná el a bölcsesség emez összehalmozott szavait — az ócska prédikációkat, theologiai értekezéseket, a halhatatlan unalmasság és vastagfejűség e szellemtelen emlékiratait? Hogy lehet az, hogy a legnagyobb, legmagasztosabb tárgyról ily gyarló dolgokat írhasson valaki?

(Folyt. követc.)

Velence.

Byron örökszép „Childe Harold”-jában megragadó költészetűl átlengett sorokat szentel a mai Velencének, mely a réginek árnyéka is alig lehet már. „Tasso dalai nem viszhangzanak többé Velencében s a gondolás, feledve a vidám éneket, hallgatagon sikklik tova csónakán. Palotái omló félben állnak a tengerparton s a

a tengerre van építve s az ivóvizet mégis a víz-hordóktól veszi drága pénzen, ma merészen épített vasuti hid vezet. Velence századokkal ezelőtt a leghatalmasabb kereskedő állam volt, mely a törökök ellen hős lélekkel és szilárd kitartással küzdött, nagy területek fölött uralkodott s az egész világforgalmat kezei közt tartá. Hajóhadai ellepték a Földközi-tengert, iparczikkei bejárták a világot, bankárai császár-

hogy az egykor hatalmas kereskedő város előbbi jelentőségét soha sem tudta többé csak megközelítőleg is visszaszerezni.

De azért a benyomás, melyet Velence az idegen látogató lelkére gyakorol, valóban csodásnak mondható, mert részint azért, hogy teljesen vízzel, sőt mi több: tengerrel van körülveve, részint festői építészetű díszpalotái, részint pedig nagy multjának emlékezete miatt

VELENCE: Sz.-Márk tere.

VELENCE: A doge-palota előtt.

zene ma már csak ritkán hangzik föl itt. Azok a napok elmúltak, de a szépség maig megmaradt. Államok dőlhetnek romba, sziveket takarhat el az enyészet, de a természet nem hal meg soha és nem feledheti, hogy Velence egykor kedvencze volt, az ünnepélyek ünnepelt színhelye, a föld büszkesége és Itália álarcza.“ És Byronnak igaza van: Velence romjaiban is nagyszerű, magasztos. E csodás tündérvároshoz, mely

rok, királyok és pápák hitelezői voltak és hadseregei győzelemhez voltak szokva. De idők folytával gyengülni, hanyatlani kezdett a büszke köztársaság hatalma, s szánandó tetszalott állapotban tengődött addig, a míg nyakára nőtt szomszédai fölöstása vagy birtoka fölött nem tudtak egyességre jutni, míg aztán I. Napoleon császár megadta a már csak látszólag élő államnak a kegyelemdőfést, mely oly mélyre hatolt,

igazán valami tündéresnek, varázsszerűnek tünik föl a szemlélő előtt. A tengernek hol emelkedő, hol alászálló érverése következtében a város viz-utcaival és kupolás imaházaival, díszes rakpartjaival és csatorn-alépcsőzeteivel majd a tenger mélyéből csendesen kiemelkedni, majd megismét lassanként víz alá merülni látszik. Tompán morajlik át a murazzik (partvédfalak) mögül a vihartól fölkorbaesolt hullámok csap-

BUFFET.

az új francia miniszterelnök.

ködása és zugása, míg csendes időben a magas tornyu paloták képét szeliden tükrözi vissza száz meg száz kisebb-nagyobb csatorna víz-felülete s a váltakozó sugártörés a legfantasztikusabb délibáb-alakokat rögtönöz e tükröképek-ből. Tengerben uszó város, tisztas, ódonizlésű paloták, a sürgő-forgó néptömegnek nyugtalan föl- és aláhullámzása és a számos emlékszóbor, mikor az esthajnal bibor- és aransugarai körül-

árasztják; a csillogó lagunatükrök, ha nézésükbe mintegy önkénytelenül elmélyedünk, valóságos tündérországba varázsolnak bennünket. A multak emlékének tündérszelleme járkal föl s alá a csodás, ritka festményekkel és mozaikkal díszített imaházakban és palotákban, melyeknek falai, ajtói, folyosói és tetőzete a legtarkább színvegyületben ragyognak, úgy hogy e hallgató, néma színvilág lebilincseli, fogva tartja és különös álmokba ringatja érzeinket. A világ-történelemnek egy szigetén áll itt az ember. A világ mesze marad tőlünk s megannyi regényes arabeszknek gyanánt tündeznek föl a multnak rég eltűnt emlékei, a melyek mind a szép Venezia dogeinek egykor annyira rettegett hatalmát, tornyokkal és ágyukkal megrakott hajóhadait, a keresztyén hit elleneivel folytatott dicső harczeit, a pálmatermő Kelet és a byzánzi császárság fényes városai felé vezető kereskedelmi és hódító utazásait, a középkor e büszke Londonjának élénk kereskedelmi és ipartevékenységét s iszonyatokkal teljes titkos törvényszékét juttatják eszünkbe.

De az a megfejthetetlen, sajátos varázs, melyet Adria királynője a kedélyre ma is gyakorol, nem csupán ama történelmi emlékeknek tulajdonítandó, melyekkel az ember itt lépten-nyomon találkozik; bár az is eléggé meglepő lehet, hogy e köztársaság a maga mocsáros lagunái közül a termékeny és gazdag lombard síkságnak jó nagy része fölött majdnem századokon át uralkodott, a görög császárságot megdöntötte, déli Görögországot az Adriai-tenger szigeteivel és sziklás partjaival együtt hatalmába kerítette, a genuaiakkal és törökökkel borzasztó tengeri csatákat vívott, s árucarnokaiban az akkori művelt világ iparának összes csodáit és kincseit összehalmozta. Pedig az addig lakatlan, posványos lagunákon csak 452-ben s későbbben 568-ban építették az első nyomorult fakunyhókat, melyek lassanként a Szent-Jakab temploma

AUDIFFRET-PASQUIER HERCEG.

a francia nemzetgyűlés elnöke.

körül Rivoalto nevű kis várossá tömörültek össze, a melynek lakói minden városnegyedben egy-egy tribunt választottak, míg aztán közös előjáróul 697-ben neveztetett ki az első doge. Majd megkezdődtek az ősi alkotmányban szűkségessé vált módosítások és változtatások, melyeknek következtében az ugynevezett örökös nemesek minden állam-hivatalt kezökbe kerítették s a dogei méltóság hatalom nélküli

VELENCEI DISZGONDOLA A MULT SZÁZADBÓL.

csak szakítani akar róla. Mily esábitólag mosolygott a füge, datolya, szőlő, gránát alma, a zöld lombok közül, reájok! S a fák sűrűjében egy kristályvízű forrás is csörgedezett.

— Ah, mily boldog, a ki itt lakhatik! kiálta fel Axel önkénytelenül.

S mintha csak hívták volna, mint a tündér a mesében, a bájos vidék egy boldog lakója, egy kis gyermek lépett ki a zöld sűrűből.

Szenvedő, vézna, beteges alak volt, rongyokba burkolva. Meg is ijedt a jövevényektől. Nem csoda; félig meztelenül, leszaggatott öltözetben, megnőtt szakállal, bozontos, összecsapzott hajjal, ijesztő vázalakokként állottak előtte.

A gyerekek el akart futni, de Janó nyakon csipette s visszatartotta.

— Hogy hívják ezt a szigetet, a melyen vagyunk? — kérde Lidenbrock tanár tiszta németséggel.

A gyermek nem értette, csak nézett s nem válaszolt.

A vulkán oldalából.

egyik vulkán torkán, a másikon jöttek ki a föld színére, tizenkét száz mérföldnyire a Sneffelfstól, Izland sivar hómező helyett az örökös tavasz egy zöld szigetén, a szürke ég helyett Sicila azur-egével fejk fölött.

Fris vízből és felséges gyümölcsökből álló izes reggeli után megindultak, hogy a stromboli kikötőt elérjék. De elhatározták, hogy nem fogják elmondani: hogy jutottak ide. Ha bevallanák az igazat, a babonás olaszok az ördög czimboráinak vélnék őket, a kik egyenesen a pokolból jönnek s még csufol elbánhatnának velők. Jobb lesz ha csak azt mondják, hogy szegény hajótörtek. Ez kevésbé dicsőséges, de annál biztosabb.

Egy órával később a Szent-Vince kikötőbe érkeztek, a hol Janó furcsa komolysággal kérte tizenharmadik heti kalauzbérét, a melyet a tanár szintoly komolyan, de meleg kézzel tartások között olvasott le neki, a derekára kötött bőrszékenyből.

A stromboli halászkok nagyon barátságosan

Félig meztelen, ijesztő vázalakok.

UTAZÁS A FÖLD KÖZEPÉBE.

A tanár francziául, majd angolul ismételte a kérdést.

Sikertelenül.

— Próbáljuk meg olaszul; mondá a tanár. Dove noi siamo? — kérde.

A gyermek nem felelt. Utasaink veszteti kezdék türelmüket. A tanár fülön fogta a gyermeket s jelekkel igyekezett kérdését magyarázni, melyet ismételt:

— Come si noma questa isola?

— Stromboli, felelé végre a kis pásztor s sikerülvén kisiklania a tanár kezéből, gyorsan kerekelt oldott és elszaladt.

Gondoltak is vele! A Stromboli! Tehát a Földközi-tengeren vannak, az aeoli szigettenger kellős közepén, a görög hitrege Strongyloszán, a hol Aeolus lekötve tartotta a szeleket sziklabarlangjában! S azok a kék hegyek, melyek a keleti láthatár körül görbülnek, azok Calabria hegyei, s az a másik vulkán a láthatáron: az az Aetna!

Ah! mily utazás volt ez! Lebocsátkozva az

fogadták a szegény hajótörteket. Ellátták őket ruházzal s ételmi szerekkel. Negyvennyolc órai várakozás után, augusztus 31-kén, egy kis speronare átszállította az utasokat Messinába, a hol néhány napi nyugalmat engedtek magoknak, hogy utazások fáradalmait és törődését kipihenhessék.

Szeptember 4-kén egy Franciaországba menő császári postahajóra, a Voltur-re ülték, mely harmadnapra Marseilleben tette ki őket; szeptember 4-dikén este Hamburgba érkeztek.

Elképzelhetjük a Márta asszony bámulását s a kis Graüben örömet és elzékenyülését a viszontlátások, s még inkább, mikor mesés utazásuk részleteit meghallották.

— Most már, — mondá Graüben Axelnek, könnyein át mosolyogva, — minthogy hős vagy és nagy hirre tettél szert, nem szükség elválnunk többé.

A hős lelkü leány nem feledkezett meg ígérteiről.

A tanár most nagy emberré lett, Axel pedig egy nagy ember öcsésévé. — Csak úgy jártak hozzájuk a búcsut a tudósok mindenünnen. Hamburg városa nagy ünnepélyt rendezett tiszteletükre, a Johanneumban pedig nyilvános előadásokat tartott Lidenbrock tanár a föld alatti utazásáról, s midőn a Saknussem okmányát a város levéltárába ünnepélyesen letette, szerényen nyilvánítá sajnálatát, hogy a nagy tudós utmutatásait egészen a föld középpontjáig követnie nem sikerült és az egyenes utól eltérítettett.

— De a delejtű, mely mindig északra mutatott, holott nyilván délnek jöttünk! Hát az csakugyan hazudott volna? Hazudhat-e egy delejtű? ... Ezzel nem tudott sehogy sem kibékülni.

Végre egyszer csakugyan rá jött arra is.

— Halod-e Axel! tudom már a delejtű dolgát!

— No's?

— Hát nézd. Soha azóta meg nem néztük.

Ha járok a sírok között,

— S mikor nem ott jár a halandó?

Van-e a földön talpalatnyi tér,

Hol sírhalom nem domborult?

Van-e fűszál, virág a réten,

Mely hulla nem volt egykoron,

S ki tudja hányszor mily alakban,

Mily szörnyű lét után?

Mert hát mi volna itt lehetlen

Az örökké tartó időben?

Örökké, mindörökkön, mindörökké!

Mily iszonyú, rettentő eszme!

Igen, ha járok a sírok között,

E feneketlen, pokolfekete,

Borzasztó eszme mely örvénye

Szédíti képzetem,

Kétségbe, rémületbe ejt.

Valóba, nem az elmulás, enyészet —

Az örök létnek gondolatja az,

Mi borzalommal tölti lelkem' el...

O ember, ember! ki szeretteid Emlékkövére, temető-kapukra Aranybetűkkel írod s hirdeted Vigasztalásképen: „föltámadunk!” A melyre azután, hited szerint Az örökkévaló élet következik; Ember, boldogtalan szegény féreg te, Meggondolád-e mit jelent e szó, E gondolatkísértet, fogalomszörny: Örökkévalóság, halhatatlanság? Meddig hatoltál, esve kelve, e Kétségbejítő eszme gádorán, E végtelen, sötét, vak folyosón?

Nem gondolád-e meg, hogy az idő, Az örökké tartó idő kohója Mindent megolvaszt, a kint, a gyönyört, A menyországot, poklot egyaránt? Hogy ezeket úgy összekeveri, Ki-kieseréli, mint álomtalan Játékos a kártyát, melyet kiosztott? Van-e öröm, gyönyör, mit az idő Unottá, gyötrelmé, — s fájdalom, Mit megszokottá, kéjjé nem tehet, S annál előbb, minél nagyobb az?

Azt a vérforraló gyönyört, a mely A holt anyagba életet lehell, Tedd örökkévalóvá s ezredév — Az öröklét egy pillanatja — Mulván, talán előbb, gyehennai Kiállhatatlan kinná változik.

Igaz, hogy áll ez megfordítva is. És szerint a kín is megpihen. De hajh! minő vigasztalás! Megunni, Megszokni a pokol tűzét! A kint, Melyből most, ebben a kegyelmes Mulandó létben, e kívánatos Utóbbi életváltoztatban Egy pillanatnyi könyörület Halált hoz, — ezt a száraz vén dadát, Ki mozdulatlan néma és sötét Síröledejébe fektet, melyben egy időre Elring a fájdalom, elalszik a Vergődő öntudat, s szünete van A kétségbeesésnek. —

Ugyan úgy-e?

Elring? — Vajon? — És egy időre bár?

Ki mondja ezt? — A hitvallás, a vak,

A tudomány, a világtalan

VÉGTENELENSÉG.

Koldusnak, a ki kéregetni

Jár a sírokhoz és be-bekiált.

Mind hasztalan! nem kap sötét

Ürökből egy morzsányi fényt soha.

Hiába járok én is itt. Hiába

Bolyongok éjjel-nappal, hallgatózva,

A sír füvére hajtvá fejemet,

Hiába vájom körmeimmel a

Penészes hantokat, virasztom a

Bonzetermek büzhödő halottjait,

Vigyázva, leave választ, jeleket.

Hogy van-e bennük képelem, tudat...

Hallgatnak vérfagyasztón.

És csak egy

Az a mi bizonyos, kétségtelen,

S hajh! ép ez egy, a mi kétségbejti.

Az, hogy vagyok, leszek. Nem létezöv

Immár nem válhatok többé soha.

Történhetik velem, mit agyvelőm

Gondolni képtelen; lehet belőlem

Örök zsidó, Prometheusz, pokol

Tüzére, miljom esztendőkön át

Halálkínokra ítél szenvedő;

Csak egy dolog, mi lehetetlen itt:

Hogy többé meg nem semmisülhetek.

Örök s végtelen e habarcz világ.

Nem veszhel el belőle semmi sem.

Minden, mi megvan: megvolt és marad.

Elváltozunk, forgunk, keveredünk

E nagy kazánban, sülvé főve, majd

Láthatlan légarányokká oszolva,

Rohanva a szelekkel, megpihenve,

Suttogva búsan, földieknek

Megfejtethetetlen tulvilági nyelven

Zokogva rablétünk panaszait,

Hogy lenni, lenni kell szünetlen;

Hogy nem örök a sír, nincs benn' örök

Nyugodalom; nem menhely az, csupán

Szemfényvesztő család súlyesztő

A világeggyetemenk szinpadán.

Hogy a mi itten leltározva van,

E lomkamara lajstromábul egy

Láthatlan porszemet ki nem vakarhat,

El nem sikkaszthat maga a mindenség

Mindenhatónak vélt leltárnoka.

Mert hát a végtelenség itt az úr,

Bár önmagával ő is tehetetlen:

Hajh! rettentő nevét, természetét

Ha akarná sem tagadhatja meg...

Igen, igen, nincs másként, nem lehet.

A végtelenség maga itt az úr,

Vagy ám ha tetszik, úr a végtelenség.

És eszerint teremtés, alkotás,

Teremtő, alkotó nincs, nem lehet.

Ha volt öröktől fogva e világ,

Azt akkor senki nem teremthet!

S ha volt öröktől fogva önmagától,

Örökké tartónak kell lennie.

Mint semmisíthetné meg önmagát?

Mi végtelen, az csonka nem lehet;

Annak, természeteskép, vége nincs,

Sem itt sem ott, sem hátul sem elől.

Ha végtelen a kezdet, végtelennek

Kell lenni a következőesnek is.

S mi nem történhetik meg és mi nem Történhet meg már velem ezen Neveket, számokat, ember fogalmat Kinevető kifejezhetlen Időben? Ám töltünk meg zsákokat Esztendőszámok millióival, Rakjuk be a naprendszer üregét E miriadok miriad mérföldjeit

Tartalmazó zsákokkal, és tegyük föl Hogy ezek a számok mind éveket Vagy annyi miljom ezredéveket Jelentenek... s vajjon mi áll előttünk? Az örökkévalóság összegének Egy észrevételül kicsiny tört száma, A melylyel ama kifejezhetetlen Összeg se több, se kevesebb... Irtóztató, irtóztató!

Mivé leszünk, hová leszünk? Mi van

A koporsók, a sírok fenekén?

Nem csal-e a halálnak látszata?

Nem álnok tettetés-e a merev

Elettelenség? Vajjon a halál

Nem oly szünetidő-e, mint minőt

A vallató bíró kinpadra vont

Vonagló rabnak ad, hogy újból

Életre hozza, s gyógykezelgeti,

Jól tartja, hogy kinképpé tegye?

Egy ellenőrizetlen kényerő,

A mindenség hatalmában vagyunk

Tehetlen bírkák a vágóhídon,

Kik jótékony kegynek tekinthetik,

Hogy nem tudják, mi végre vannak ott?

Igen, mi végre, mi jögon leszünk

S alkottatunk megkérdetetlenül?

Mert szép e földi lét, tagadhatatlan,

Van itten szenvedés, sok itt a baj,

De mennyivel több a bű és a báj!

Tündérvilág ez, és kívánatos

E siralomvölgy! Vajh ki nem maradna

Itt még jóval tovább? mily iszonyú

A léttel szemben a halál! mi leverő

Az arany napvilágból a sötét, szűk

Féregházába szállni le! ki nem

Ragaszkodik e léthöz görosösen,

Habár elaggott, bár szerencse nem

Mosolyg reá, meztlábás szegény?

A mindenség itt összehalmozá

Csecsebecsének szépét javát,

És oly rövidre szabta és csalókan

Hajszálra függesztő ajándokát,

Hogy már ha egyszer itt vagyunk, szeretnénk

Tovább maradni, és egyszerre fáj a

Halál és öröklét eszméje is...

És a midőn átéljük életünk

Tündöklő délszakát, a sírhoz érve,

Kétségbe, örületbe ejtő kinnal,

Villámcsapáskint járja át velónket

A gondolat, hogy mégis jobb leende

Nem lenni, nem születni sohasem!

Vagy hogy ha már meglettünk, itt vagyunk,

Elmulni, elenyészni mindörökre

Mind, mindörökre!... Sirba szállani

A honnan többé nincs föltámadás,

Hol nincsen érzés, nincsen gondolat

És öntudatra ébredés soha —

Soha soha!

De hát mit ér, mi haszna

Kopognom a lehetlenség konok

Vaskapuján? mi haszna verdesem

Fájó törékeny fejem' e kemény

Áthatlan óriás acéltömegbe?

Szétzuzik ottan észrevételül

Mint egy galambtojás, mit a magasból

A kondor a Kordillerákra ejt.

Hiába, minden lehetséges itt, csak

Nem lenni nem lehet. Voltam, vagyok

Öröktől fogva és leszek, parányi

Porszem, de egykoru magával

Az örök idővel, magával a

Megfoghatatlan véghetlenséggel.
Hurezol, ragad magával egyre, lobogó
Sörénnyel, mint az elragadt fiut
Eszeveszett vad paripa, szünetlen
Világok és idők tündezőz
Rengetegének tuskén bokrain . . .
S mert utjának határa nincs sehoh,
Nem állapodhat meg, nem pihenhet,
Nem fáradhat, nem ülhet el soha,
Mint léglakó parány, mint oly madár,
A melynek szárnya van csak . . .

S e szerint

A sirhalom, e forgó gömb rühe,
Mely itten domborul, meg elsimul, mint
Egymást üző, egymásba olvadó
Tüncény játszi hab az oceánon,
E sir örökkévalósága csak
Fiókjá a nagy véghetlenségnek,
Csak fölönásköz ama nagyszerű
Drámában, melynek vége nincs, a melynek
Szerzője ismeretlen, és a kit
Hiába hívunk, ő meg nem jelen . . .
E sírnak éje hát csak emberi
Szűk látókörű szemünk előtt örök, holott
E nagy világon semmi sincs örök,
Csak maga az egész, az egyetem,
Az idő és az anyagmennyiség.
Minden, mi ennek része, alakot vált,
Szerepet, életet cserél, időben
S térben kimért létfördülőjaként . . .
Az élet és halál nem elmulás,
Csupán az anyag s alakváltozásnak
Nagyobb idő s térközre mért neme
Annál, melyet saját testünk parányi
Mindenségében végbemenni látunk . . .

Igen igen, jó jó, tudom tudom . . .
Ez így van, így lehet; de hát mit ér?
Mi mindezekben a megnyugtató?
A végtelenség kinja e szerint
Csak az egész volna hát csupán, a
Végösszegé, a mely nem változik.
A részlegek számára megnyílik
A siri ágy hosszan pihentető
Létfelédő jótékony éjszakája.

De hajh! igen, megnyílik, az való.
És hosszú is lesz annak éjjele;
Több mint elég, hogy benne a vonagló
Kétségbeesés kínos görceit
Gyönyörre változtassa át örök
Egyformaság unalma. S ki felel,
Ki mondja meg, hogy mi történik ott,
Ama sötét üregben, azután,
Hogy koporsónkra hanyják a göröngyöt
S magunkra hagynak onnan távozó,
Siránkozó szeretteink? Ki mondja meg
Mi van a sírban, a halál után?

A sír mélyébe haszaltan kiáltasz;
Hiába itt minden rimánkodás,
Sirás-rivás és fogcsikorgatás . . . e
Gyógyíthatatlan siketnéma hallgat.
A tudomány tántorgva, szédelegve
Tapogatózik ez örök sötétben.
Olthatlan szomja kutatásra készíti
A világrend még föl nem fedezett
Nagy titkainak hegygerincein;
Mig végre ismeretvágy, mint merész
Szikralauz fölviszi őt oda
A végtelenség örvényszélire,
A honnan aztán azon az uton,
Melyen föltér, nem térhet vissza már . . .
És ekkor aztán martaléka lesz
A kétségbeesésnek, és csupán csak
Egy menedéke, visszautja van:
Ha megragadja azt a kötelet,
A melylyel a vakhit kínálja meg,
S leereszkedik rajt a sötétben

Tátongó mély örvény fölött, a szűk,
De biztos, csöndes völgybe, honnan a
Magas égboltra van csupán kilátás,
A melynek aztán nem kutatja többé,
Csupán imádja titkait, belátva, hogy
Korlátatlan hatalmak a tetelien
Lényektől, kik még el sem érhetik,
Föl sem foghatják őket, egyedül
Föltétlen megadást fogadnak el.
Hisz és remél tehát föltétlenül,
Megnyugszik, és ugyanazon kötélen
Ereszkedik le boldog áhitattal
Sirjába, melynek éjjele előbb
Kétségbe ejté a kételkedőt.

Ah úgy van, úgy . . . nincs visszavezető
Ösvény egyéb számomra sem, sehoh.
Haszontalan és hibávaló
Minden halandó emberi törekvés:
Bevenni ama titkok várait,
A melyek kapuin kétségbesés,
Halál és örület vad szörnyei
Riasztják vissza véges emberi
Elbizakodott képzelem merész,
Öngyilkos rohanásait.

El, vissza innen, e rémületes
Szédítő meredélynek pereméről!
Inogni érzem a talajt, — megindul
A föld alattam; forog a világ,
Szakadozik az égből, hullanak
És lenn a mélységben tündöklének
A csillagok és integetnek
Fenyegetőleg: ember, ember,
Ki ide tévedél, ragadd kezdedbe
A hit koporsókötelet szilárdul,
S el ne bocsásd többé soha!

VAJDA JÁNOS.

A molnár-utca.

Fővárosi tereza

Megint egy darab régi Pest közeleg a
megérdemlett enyészethez. A szabályozás damok-
lesi kardja lecsapott már a molnár-utczára is,
hogy megsemmisítse az árvíz előtti Pest e disz-
telen maradvékát, s új életet támaszson a régi
romjain. Rohamosan fogynak a huszas és har-
minczas évek Pestjére emlékeztető épületek s
utczarészek. Kő kő után esik áldozatul a szabá-
lyozás s átalakulás romboló munkát végző csá-
kányának, s a becsületben megvénült házak
maholnap oly ritkák lesznek fővárosunkban,
mint a fehér holló.

Nem ejtünk könyeket a régi jó idők kő-
s vakolatból alkotott tanjelenének gyors megsemmisítése után. Mindaz, a mit a csákányütések
hatalma alatt összeomolni látunk, többé-kevésbé
sok idő óta szert már szemet, a nélkül, hogy
kegyeletet ébresztett volna maga iránt. A törté-
neti jelentőség, mely akárhány hazai s külföldi
város régi épületeihez szorosan odafüzdődik s
azok lerombolását fájdalommal teszi, — hiányzik
a megsemmisülésnek átadott fővárosi házainknál.
A régész számára ez enyésző darab Pest még
nagyon fiatal. Alig van a pusztuló házak között
nehány, mely idősebb volna az évszázadnál. S
ennyi idő még nem is agykor épülete néve.
Bizony kár, hogy ezt a kedvező időszámítást
nem alkalmazhatjuk a — nőkre nézve is . . .

Emeljük ki azonban a történeti igazság ked-
véért, hogy a molnár-utca — úgy a mint még
ma fönáll — egyedül tárja jelenleg elének az árvíz
előtti Pest egy csekély töredékének képét. Itt-ott
persze már friss színek is vegyülnek a régi, kopott
festék közé: új, háromemeletes épületek a mult
század utolsó tizedeiből származó földszinti vagy
emeletes házak keretében. Amde az összbonyo-
mást e friss színek csak csekély mérvben zavar-
ják meg. Egy vén banya — milyen a molnár-
utca — nem vesz semmit fonnyadsága és rán-
czából, ha mindjárt néhány tarka szalaggal
disziti is magát, s a legújabb párisi divat szerint
készült kalappal fűdi be gyér hajját. S a molnár-
utca új hazái alig képeznek többet ily kalappal
s szalagokkal. Az ellentét annál kirívóbb.

A molnár-utca tisztos korához semmi két-
ség sem fér. Egyike Pest legrégibb nevű utczái-
nak, s mint ilyen gyakran szerepel a város
krónikájában. Valaha — midőn Pest déli köp-
fala még a mostani bástya-utca helyén emel-
kedett — a molnár-utca a legelénkebb pesti
utczák közé tartozott. Nevének nem szeszély,
hanem — egy persze jelentéktelen — törté-
nelmi tény szolgál alapul, minthogy valaha
csakugyan főképp molnárok laktak ez utczában.
Mily leírhatatlan különbség a mai s azon Pest
között, melyben a molnár-utca a legkíválóbb s
legelőkelőbb utczák egyike volt! Ma távol s
elrejtve fekszik a fővárosi forgalom s közleke-
dés keringéséről, elhanyagoltan akár egy hamu-
pipóke, ütötte-kopottan, mint valódi lazza-
roni az utczák között, s elhagyatva, mint az
öregség.

Alig birsz rátalálni, ha nem lakosa, hanem
csak vendége vagy fővárosunknak. Felső torko-
lata a kalap-utca s a hálter fölül nyílik, mely
utóbbi harcsái, pontyjai, kecségéi és szakácsnéin
kívül még arról nevezetes, hogy Liszt Ferencz
lakásának ablakai nyílnak le reá. Magad mögött
hagyod a halszagu tért s egy kanyarodással
Pest egyik legrégibb s ellenmondás nélkül leg-
groteszabb utczájának sarkán találd magadat.

„Minden jó lélek dicséri az urat!“ kiáltasz
föl e sarokferditő s lábfélező kőhalmaz látá-
ra, melyet egy-egy vérmes optimista „köve-
zetnek“ mer nevezni. Soha nagyobb vakmerő-
séget! Ha ez kövezet, akkor a Kárpátok
hegylánca aszfaltjárda s a Kordillerák szikla-
gerince fénymázás terempadozat. Megannyi
csucs, él, lejtő, völgy, meredek, hegyesor az,
miből ez állítólagos kövezet áll. Nem látnék
semmi különös benne, ha derék hegymászónk:
Déchy Mór babérai után sovárognál s megmász-
nád sorra a lomniczi csucst, a „Gross-Glock-
ner“-t, a „Faulhorn“-t, „Wetterhorn“-t s a
„Montblanc“-t; — de megbámulnálak, mint a
férfiai bátorság kimagasló példányképét, ha
végig mernél menni ez ármányos sziklamező
közepén a molnár-utca egész hosszában. Száz-
szoros alakban fenyegetne veszély ily merénylet
végbevételénél. Az emberemlékezet óta nem
javított kövezeten meghiúsult minden hegymászói
ügyesség. Mig az éllel s csucscsal fölfelé álló
köveken foszlányává válik cipőd bőre, addig a
simára kopott lejtőkön minduntalan megcsuszik
lábad, úgyhogy nagyott zökkenve esel a két kő
közti mélységbe. Ólykor oly szűk az, hogy azt
hiszed: csapdába vagy harapófogó közé került
lábad. Jo ha ki bírod vonni némi erőlködés után
a kelepezből s nem reked ott cipőd a két kő
Scylla és Charybdise között. A molnár-utcai
szájalomraméltó lakók körében azonban aprólé-
ku fiura szállnak ily odavesztett cipőkről szóló bor-
zalmas regék.

Mindjárt az utca kezdetén annak egyik
legnagyobb nevezetességét látod: egy szatócsbol-
tot. Napközben ugyan e nevezetesség nem öltik
szembe, mivel csak olyan bolt, mint a többi, a
hol krajczaronként árulják s veszik a fát, kenye-
ret, czukrot; — de a kora hajnal óráiban mintha
kiforgatták volna a csendes szatócsboltot szokott
sodrából. Sajátságos vendégek látogatnak el
olyankor oda: korbely, könnyűvérű fiatal embe-
rek, mulatózó czimborák, bálteremből került
uracsok, szóval éjjeli virrasztók a legtarkabb
genre-ből. S mindannyit az éhség hajtja oda;
egyikét másikat persze a szomj is: a „nunc est
bibendum“ örökös vágya. A szatócsbolt gazdája
délmes ember — valódi yankee-termeszt —
a ki tudja, hogy oly nagy városban, minő Buda-
pest, sok ember megéhezik három-négy óraker
reggel, sovárogyva valami harapnivaló után. S
mert nekünk olyan kora hajnalban nincs nyitva
álló tisztességes vendéglőnk: fogta magát s
asylumot állított boltjában az éjjel megéhezök-
nek. Igaz ugyan, hogy a szatócs-restaurant egy
oly távol áll Marsalltot vagy Mihalektől, mint a
szalonabörös kolbász s ezetesz hering az osztri-
gától és strassburgi pástétomtól, de hát ki vonna
párhuzamokat, mikor nincs egyéb választás?
Egész generációk vonultak már át e szatócs-
bolton, s akárhányan, kik ott ifju korukban
mint az „alma mater“ könnyűvérű fiai egyszer-
másszor megfordultak: most mint komoly, élet-
célt ért férfiak szerepelnek a politikai, ügyvédi,
bírói, orvosi, mérnöki, hivatalnok stb. pályán a
hazában. De az éremnek bizonyára hátsó lapja
is van, s nem egy, ki még mint reményteljes ifju
látogatta meg e reggeli tanyát, most — áldoza-

ul esve könnyelműségének — „elzüllött exis-
tencia“ gyanánt barangol önmagával mélyen
meghasonolva a nagy világban . . .

Az utca elején csakhamar csiripelő, csi-
csergő, fűtülő, csattogó s zengő hangzavar tödül
füledbe. Fogságba került erdei s mezei dalnokok
kedves éneke, mely mindazonáltal nem hangol-
hat vidámmá. Állandó madárvásár van itt, egész
seregével a szárnyas dalnokoknak, kalitokban
függve a vakolathányos fal hosszában. Szegény,
szájalomraméltó énekesei a légnék! Kalitjukra
a tavasz első napugara esik s kis tüdejük újra
a kikelet üde levegőjével tehetetlen erőlködéssel,
mint mikor a rab esőrteti lánczait . . .

Börkötényes, izmos timáregények nehéz
bőrösmagokat dobnak dagadó izomzat karjaik
egyetlen mozdulatával a teher sulya alatt nyögő
és csikorgó szekérre. Az atletikai klub itt sze-
reznének be a leggyorsabban idomítható „anya-
got.“ De jaj annak a mellnek vagy fejnek,
melyre öklözés közben egy-egy ily börkötényes
athleta sulyos öklének csapása esnék. Ily ütések
ellen aligha árulnak flastromot a gyógyszerzet-
rakban. E házsor mentén az egész járda a cser-
zett bőr szagától illatozik, melyet néhány timár-
gyára áraszt. Nyitva tartott ablakoknál s egy
kis illuzió mellett elhitheteti tán magával nem
egy molnár-utcai lakos, hogy szobájában diva-
tos bagaria-butorzattal bír.

A Duna felé eső régi épületek megannyi
átjáró-házak. Ha a dunasor fölül lépsz be e há-
zakba: azt hiszed, hogy pinceszébe vezet utad.
Minthogy a feltöltött part legalább is másfél ölrel
fekszik magasabban e régi házak udvarainál,
egész lépcsősor vezet le az alant fekvő udva-
rokba. Mily jó ágyat találhatott itt magának az
1838-diki árvíz! Derék Trattner Jánosunk, a ki
ama szomorú év „jégszakadása és áradásáról“
fölte érdekes könyvet írt, följegyezte lelkiis-
meretes pontosságával azt is, hogy míg a Duna-
sör házi többnyire hat lábíg álltak vízben, addig
a molnárutczában tízenegy lábnyi magasságig
dagadt a bősziült folyam vize. A földszinti házak-
ból tehát akkor csak a tető magasabb része s a
kémények maradtak szárazan. Minő irtózatos éj
lehetett az, melyben a Duna — szétrepve gát-
jait — vad rohammal zudította jéges ártát Pest
utczáiba! A ki akkor nem menekülhetett jóleve
e mélyenfekvő utczából, azt a kapukon, ajtókon
és ablakokon sodró zuhatag gyanánt betóduló
hullámok oly biztosan fullasztották meg szobá-
jában, mint a vízhalála kárhoztatott ürgét.

Lassanként elértél azonban a molnár-utca
második részéhez, melyhez képest a bejárt rész
még valódi boulevard. Ez nem utca többé, ha-
nem sikátor. Egy-kővé vált fűrés, melynek
éktelen fogait az utca közepére kidülő házak
képezik. Hagyj föl eleve a hiábavaló fáradság-
gal: két oly házat fölföldözni, mely egy s ugyana-
zón vonalban fekszik. Az egyenes vonal nem
létezik a molnár-utca e részében. A két egy-
másra néző házsor azt a benyomást gyakorolja
rád, mint két hosszú szalonnadarab, melyből
nagyobb s apróbb darabokat rágta ki az egerek
és patkányok. Emitt másfél ölnyre dől ki egy
épület a házsor tört vonalából, mintha hasba
akarná tűni az átellenes házat, amott meg egy
másik ugyanannyival gubbaszkodott hátra. Kezd
fogalmad lenni a chaosról, mely az irás szavai
szerint a teremtés előtt létezett.

S mily csodás keveréke a házaknak s épí-
tészeti szörnystylusoknak! Pusztá falak, vak
ablakok, befalazott kapuk, meredek tűzfalak,
„holt“ szögletek s még több más hasonló kiet-
len jelenség szinte félelmes jelleget kölcsönöznek
ez össze-vissza kuszált utczarészeknek. Egy-két
új ház, mely már a szabályozási vonal mentén
épült, oly magasan fekvő pinceszé-ablakkal bír,
hogy földszintjük első emelet gyanánt tűnik föl.
Szükséges elővigyázat, mert az utca e helyen
majdnem egy ölnyi magasra fog feltöltetni. De
ha már eddig jutottál baj nélkül a török világból
származó kövezeten: közel vagy az igéret föld-
déhez, melyet a vámház előtti szabályozott tér
jelképez. A megszabadulás örömeivel üdvözölő
a vámpalota eléled tekintő hatalmas homlokzatát,
mint a mai Budapest biztató jelenségét, meg-
nyugvást találva a tudatban, hogy néhány év
mulva nem lesz kő között a régi molnárutczából.

Borostyáni Nándor.

A hétről.

© Ha április áprilisbe nem küldte az egész
világot, hát akkor már itt van a tavasz. Leg-
alább úgy látszik, hogy mind a természet, mind
a társas élet levetette magáról a téli bundát, s
mozogni kezd a tevékenység mindenfelé.

Április elseje, mely arról nevezetes, hogy
sok embert bolonddá tett, keltvén benne olyatén
reményeket, melyek később szét pattantak, mint a
szappanbuborék, — ez idén megbeszélte magát.

Április elseje volt az a nap, melyen feje-
delmünk utnak indult Olaszország felé, hogy
baráti kezet szorítson annak királyával éppen
abban a városban, mely egykor az általa, az
absolut hatalommal uralkodó osztrák császár
által bírt olasz tartományok egyikének székhel-
ye volt. Az osztrák-magyar monarchának
velencei utja képezi a kora tavasz legneveze-
tesebb politikai mozzanatát. Európa valamennyi
lapja azzal foglalkozik. Elismeréssel tekintenek
arra az uralkodóra, ki egy hagyományos, elévült
politika népnövelő bilincseit összetörve, fénye-
sen igazolja alkotmányos észleletét s megértve a
kor szavát, minden alkalmat felhasznál arra,
hogy lerontson egyet-egyét amaz előítéletek
közül, a melyekben az eddigi uralkodók népeik
és a magok üdvét keresték, de melyekről az
események megmutatták, hogy mindakettőnek
csak romlásai voltak. Ilyen előítélet volt
először is maga az absolut rendszer, melynek
eszméje, hisszük, örökre száműzetett; mert
különbben nem lehetne képzelné, hogyan adhatta
volna az uralkodó a nemzet kegyeletes koroná-
zási ajándokát éppen azoknak a honvédeknek, kik
az absolut rendszer megtörésére ragadtak fegy-
vert. Ilyen volt a német hegemonia eszméje,
melylyel a szaktitás ösztinességét leginkább bizo-
nyítja a barátság ösztinésége Németország jelen
császárjával, azzal az uralkodóval, a ki e hege-
moniat Ausztria kezéiből kiragadta. Ilyen végre
az ultramontán irányzat, mely e század elején az
osztrák uralkodók felett is virágjában állott, s
melynek ma már vége, mert az osztrák uralkodó,
ki most alkotmányos fejedelme nemcsak Ma-
gyarországnak, hanem az osztrák tartományok-
nak is, olaszországi utjával nemcsak azt bizo-
nyítja be, hogy a politikai téren szenvedett
vereségeket elfeledte s velők kiengesztelődött,
de azt is, hogy az egyházi hatalom fensőbbiségét
az állam fölött el nem ismeri, mert hisz azzal a
fejedelemmel fog baráti jobbot, a kit a pápai
fennhatóságnak a világi dolgokban is jogosult
voltát hirdető a pápa megrablójának czimeznek.
— Nagy, emelkedett önmegtudásra mutatnak
uralkodóknak mind e tettei, s már magok-
ban véve oly jelentékenyek, hogy a hozzájuk
csatolt reményeket nem tarthatjuk többé hű
szappanbuborékoknak.

De nemcsak a magas politika terén, itt
benn kis hazánk területén belül is jól viselte
magát április elseje, s reményeinkben ki nem
jártára, értékes ajándékkal jelent meg mindazok
számára, a kik az ország jövőjének biztosítása
körüli minden vívmányt örömmel üdvözölnek.
Ilyen vívmánynak mondható a népnevelés ügyé-
nek előmozdítása körül feltűnő minden mozzanat.

Quem dii odere, a kiket az istenek meg-
gyűlöltek, az volt minálunk a kifejezés eddig
arra a fogalomra, hogy néptanító. Az intelligen-
tia páriái voltak a néptanítók eddig orszá-
gunkban.

Április elseje nagy változást hozott létre
ebben is. Az ország nyugdíjban részesíti a nép-
tanítókat. A néptanítókra háramló haszon nem
nagy ugyan, mert hát az ország maga is sze-
gény, sokat nem adhat; de az erkölcsi lendület,
melyet a népoktatás ügye nyert, kiszámíthatat-
lan. S én meg vagyok fölöle győződve, hogy ha

mához huszonöt esztendőre ellenséges indulattal
ellenünk támadó valamely külhatalmat vissza-
verünk és megaláznunk sikerül: ugyanazt fogja
feljegyezni róltunk a történelem, a mit már a
poroszokról feljegyzett, hogy az ellenséget meg-
tanítóink verték meg. — Az országgyűlés a hus-
véti ünnepek utáni első ülésében mondta ki e
szép határozatot, s bizony szebben aligha kezd-
heti vala meg utolsó ülészakájának még hátra-
levő részét.

De április elseje még más meglepetést is
hozott. A magyar zene-akadémia felállításának
valósulását Liszt Ferencznek ez intézet elnö-
kévé lett kinevezetésében, melyet a hivatalos
lap e napi száma hozott. A ki tudja, hogy a mi
hazánkat mily kevéssé ismeri a külföld, a ki
tudja, hogy hazánk megismertetése körül meny-
nyit köszönhetünk annak a hazánkfiának, a ki a
zeneművészet terén a külföld valamennyi exe-
kutív művészt megsemmisítette, — az tudja
csak méltányolni e kinevezés személyi értékét.
De az, hogy hazánk fővárosában olyan intézet
létesül, melyhez foghatóval a külföld leghatal-
masabb országok se igen dicsekedhetnek, az már
nem személyi érdek többé, de igazi közérdek. S
hogy a zongorakirály keze alatt a „magyar
zene-akadémia“ csakugyan oly intézeti alakul,
azt örömmel és bizton merjük reményleni, midőn
látjuk, hogy már mint magános ember is egész
kiváló zenevilágot képes teremteni maga körül.
Hát még ily állásban!

A hírlepek is meglepték közönségeiket
ápril elsejére. Az „Egyetértés“ összeolvadt a
„Magyar Ujság“-gal, most már együtt a legna-
gyobb napilapok alakjában jelennek meg.
Ugyanazt cselekszi a „Magyar Politika“, mely
a jobboldali ellenzéknek lett közlönye. A „Re-
form“ külseje is megváltozott, s ezental ketté
hajta a „Budapesti Közöny“ alakjában fog
megjelenni.

Azonban mást is szeretnénk mi, a vi-
dékeltől váró főváros lakói: hogy az időjárás
a tavasz munkára mielőbb s mentől kedvezőbbre
fordulna. Egy jó termő évre ugyancsak szük-
sége volna édes mindnyájunknak!

Irodalom és művészet.

— Vajda János jeles költőnk hosszas hallga-
tás után — lapunkban multkor közölt kis ver-
sén kívül — ismét egy nagyobb költeményt írt,
mely a Kisfaludy-társaság legutóbbi ülésén
olvastatott föl, s melyet mai számunkban vesz-
nek olvasóink. Magvas bölcselmi tartalma, erő-
teljes nyelve és emelkedett hangulata illő helyet
biztosít a költeménynek a szerző kiválóbb művei
sorában.

— A magyar tud. akadémia könyvkiadó-vállala-
tára szétbocsátott aláírasi ivenek már eddig is
nem remélt számban mutatkoznak a kiadványok-
kat megvásárolni kívánók. A történelmi szakra
körülbelül 900, a nyelvészetre és jogira 800—800
aláíró jelentkezett. Eddig a magyar irodalom
piacon eladható tudományos művek példány-
száma legfeljebb 5—600-ra volt tehető, a
jelesebb külföldi írók olcsó magyar kiadása
átlag véve számíthat körülbelül 1000—1200
vevőre. Tehát kétségbevonhatlanul haladtunk e
tekintetben.

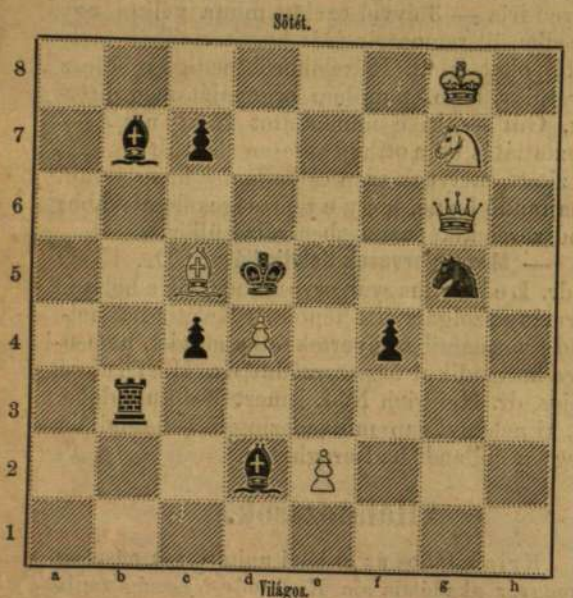
— Uj könyvek. „Marienbad“ cím alatt
Sterk Gyula fűrdőorvos a gyógyvendégek
számára egy kis kézikönyvet adott ki, mely
Bécsben Salzernél jelent meg. Ára 60 kr. —
Debrecezen jelen ifj. Csáthy Károly könyvárusnál
megjelent: „Latin mondattan“, gymná-
ziumi használatra, írta Tüdös János tanár;
második kiadás, ára egy forint.

— Budapesti technikus almanach jelent meg
az 1874/5-iki tanévre; szerkesztette a kir. József-
müegyetem irodai személyzete (Nagy József
tollnok és Emy R. díjnok) I. évfolyam 4 kép-
pel. Kiadja Kilián Frigyes. — A 160 lapra
terjedő könyv átnézetet tartalmaz az intézet törté-
netéről, kivonatot a szervezeti szabályzatból, a

SAKKJÁTÉK.

800. sz. feladv. Szerényi Irmától (Budapest).

Világos indul s a harmadik lépésre mattot mond.

795-dik számú feladvány megfejtése.

VII. Söt. 1. Hft-e6... tetsz. szer. 2. Megfelölög mat. Helyesen fejtették meg: Veszprémben: Fülöp József. — Gelsen: Giesinger Zeigmond. — Sárospatakon: Gérecz Károly. — Debreczenben: Zagyva Imre. — Sziget-Cségen: Mayer Károly. — Miskolcon: Hartmann testvérek. — Egerben: Tilkovszky Fridolin. — Szabadkán: Kosztolányi Árpád. — Óváriban: Szilágyi Kálmán. — Csengeren: Ifj. Kaufmann Noe. — A tud. és műgyemeti olvasókör. — A pesti sakk-kör.

Szerkesztői mondanivaló.

F. Gy. Az újra beküldött leiró költeményben most is elmosódik a kép, s nem domborul ki az egyes vonásokból. Az alak is nagyon pongyola. 24 szótag után következik egy rim, olyan a milyen; különben a sorokban, azonkívül hogy mérve vannak szótag-számra, semmi ritmus, semmi zene. Próbálkozzék más nemből is. — Arad. A kiadóhivatal megkapta s bejegyezte a küldeményt. A versek azonban nem felelnek meg a lap igényeinek. — „Bolond Istók.“ Nem közölhető. — Budapest. J. Gy. A cikk közlését tárgyalhamaz késlelteti. — B.-Ujváros. Cs. P. A kívánt lapot megrendeltük, s tudósításait jövőre is elvárjuk.

Előfizetési fölhívás

VASÁRNAPI UJSÁG

POLITIKAI UJDONSÁGOK-ra.

Azon t előfizetőinket, kiknek előfizetése márczius hó végéig lejárt, fölkérjük, hogy mielőbb sziveskedjenek megújítani megrendeléseiket, nehogy negyedév körül az előfizetések összetörölódása vagy elkésetése miatt késedelem álljon be a lapok küldésében.

Előfizetési föltételek:

postai szétküldéssel vagy Budapestén házhoz hordva

a Vasárnapi Ujság és Politikai Ujdonságok együtt:

Negyedévre. . . . . 3 ft. Félévre . . . . . 6 „

Csupán a Vasárnapi Ujság:

Negyedévre . . . . . 2 ft. Félévre . . . . . 4 „

Csupán a Politikai Ujdonságok:

Negyedévre . . . . . 1 ft. 50 kr. Félévre . . . . . 3 „

Az előfizetések legozelőzserűbben postautalvány által eszközölhetőek.

A Vasárnapi Ujság és Politikai Ujdonságok kiadó-hivatala (Budapest, egyetem-utca 4. szám.)

Tartalom.

Kriza János (arckép). — Czérna Tamás. — Velencez (három képpel). — Két francia államférfi (két arcképpel). — A szerencsejáték. — Utazás a föld közepébe (folyt., két képpel vége). — Melléklet: Végtelesség. — A molnár-utca. — A hétről. — Irodalom és művészet. — Közintézetek, egyletek. — Mi újság? — Halálozások. — Szerkesztői mondanivaló. — Sakkjáték. — Hetinaptár.

Felölös szerkesztő: Nagy Miklós. (L. czukor-utca 11. sz.)

HETI-NAPTÁR.

Table with columns for monthly and weekly calendars, including Catholic, Protestant, and Greek-Roman calendars.

Hold változásai. Első negyed 12-én 10 óra 49 perczkor este.

HIRDETÉSEK.

FARKAS ISTVÁN

gazdasági gépgyára

Ajánlja a t. ez gazdakövöntség figyelmébe kitünő jó készítmé yu gazdasági gépeit, u. m.: szántókéket, töltőgéte- és kapálókéket, magtakarókat, szőró- és soros-vető-gépeket, szeszkavágókat, répavágókat, cséplőgépek többféle nagyságban, kéz- és lööröre, tisztító és zsákoló s erkezettel. Szőrórosták, kitünő újabb szerkezetű tisztító és választó rosták, mely a konkolyt, vadóczt, épen úgy mint a konkolyvalasztók tisztán dolgoznak, és nagy mennyiséget végeznek, különösen kereskedők és nagyobb birtokosok számára alkalmasak; s több mindenféle gépek készen kaphatók. Ugyisint javítások is elfogadhatók. Gyári helyiség Pesten, állól-ot 5. sz. alatt, hova minden levelek s megrendelések küldetel kéretnek. 676 (3-6) Farkas István, gyárnok.

Magyar ipar!

Ranzenberger Testvérek nap- és esernyő-gyára, alapítva 1834. évben.

Budapest, váci-utca 14. sz. korona-kávéház átellenében. Gyermek napernyők 1, 2, 3 frtig. Tavaszi napernyők, minden színben 3, 4, 5 frtig. Nagyobb napernyők, disztive 3, 4, 5, 6 frtig. Nagy napernyők, (dupla selyemből) 4, 5, 6, 7 frtig. Esernyők, angol clothból 2, 3, 4 frtig. Selyem esernyők 5 forinttól. Urí napernyők, minden színben 1 frt 80 krtól 2 frtig. Vidékri megrendelések pontosan s legszigorubb figyelemmel eszközöltenek. Nagyobb vételeknél aránylagos árcsökkentés. Legnagyobb választék legfinomabb angol és francia nap-és esernyők, aránylagos olcsó árakon.

„Franklin-Társulat“ magyar irodalmi intézet kiadásában (Budapest, egyetem-utca 4-ik sz.) megjelent és minden könyvtárbanál kapható:

POLITIKAI DIVATOK.

Regény. Irta Jókai Mór. Második kiadás. Három kötet. Ára füzve 2 frt 40 kr. A népszerű kiadás 84-89. füzetei

Coca-készítmények

évek során át bebizonyult, gyógyit gyorsan és sikerrel betegségeket a lélekzeti szerveknek (I. sz. lapdacs), az emésztési szerveknek (II. sz. lapdacs és bor), az idegrendszer és gyűngeségeket (III. sz. lapd. és coca-bors.) 1 doboz v. üveg ára 2 ft. Kimerítő felvilágosítás ingyen s bérmentve a „szerencsés“ bez címzett gyógytárál Mainzban. Raktárak Pesten: Török I., gyógyszer. „főraktár Magyarországra nézve. Temesváron: Pecher J., gyógyszer. Prágában: Fürs József, gyógyszer. Bécsben: Haubner Ede, angyal-gyógytár, Hof 6., főraktár Ausztriára nézve 447 (17-46)

Bámulatos olcsóság!

Angol chiffon férfi-ingek 1.50, legfinomabb redőzött mellel 2 frt, himzéssel 2.50. Színes férfi-ingek 1.50, 1.50, 2 külön gallérral 2.50, oxford-ingek 2.50, 3 frt. Gatyák 1 frt, 1.20, 1.40, 1.60, 2 frtig. Női ingek, svájci modorban 1.20, disztive 1.50, himzettek 2, 2.50, kézi himzéssel vászonra 3 frt, 3.50, egész 8 frtig. Éjjli mellénykék (corsett) disztive 1.30, 1.50, himzettek 1.50, 2 frt és feljebb. Alsó szoknyák disztive 2 frt, 2.50, 3 frt, himzettek 3.5. — Mindenemü férfi, női és gyermek fehérneműek a legolcsóbbra szabott árakon.

Beck Jakabnál, hatvanl és ujvilág-utca sarkán. Szállítás utánvétel mellett pontosan. Árjegyzékek díj nélkül küldetnek.

TEMESVÁRY MANÓ magyar cipő-gyára

Budapest, király-utca 1-ső szám, ajánl Hölgyek számára: Brünel-topányokat lakfejfel, legfinomabbul disztive 2 frt 80 kr. Topányokat gummi betéttel, magas kivágással 3 frt 50 kr. Bőr topányokat erős chagrinnál, szegezett és srófolt duplatáppal 3 frt 50 kr. Fiúk, leányok és gyermekek számára 100-féle fajta 1-3 frtig. Vidékri megrendelések postai utánvétel mellett pontosan eszközöltenek. Részletes árjegyzékek ingyen és bérmentve. 508

Egy csésze kávé

csak egy új krajczárba kerül, az általunk ujonnan feltalált hásonszenvi gazdasági kávé használata által, mely az 1873-iki bécsi világgkiállításán az érdem-éremmel lett kitüntetve és a melyet most kereskedése bocsátottunk. — Ezen mű-kávé különösen háztartások és kávékedvelőknek ajánlhatjuk, miután az a kávé-bab hozzávegyítése nélkül is jeles italt szolgáltat. 692 (1-3) Teljes tiszteltetl

LEITNER és GRÜNWARD,

k. sz. pótkávé- és csokoládé-gyárak, Budapest, király-utca, 89. sz. Utánzások ellen véd-jegyünk által megóvatva Kapható minden fűszerkereskedésben.

Bürgermeister Antal és Társa

víz-mű-gyárosok,

IV. kerület, gyár-utca 6-dik szám Budapest.

Ajánlják szivattyu gyártmányait, ugymint közönséges szivattyuknak házi czelokra, nagyobb féleket gyárak használatára, — azután a forgó-szivattyukat, melyek különösen alkalmasok birka-mosóók részére, vízi gödrök, árkok és előtöltöz mezők kiürítésére. Azonkívül ellávnak mindenemü két ásást és süllyesztést bármimemü talajban, ugymint: ártezi kutak furását, minden széles-ségben és mélységben. Vízvezetékek rakását ugymint nyilvános, mint magánépületeknél és kerteknél. Pürdök berendezését. Szagtalan árnyékszék felállítását. Es az általuk szabadalmazott kifolyó csapokat (nyomóval), melyek által a vízvezetékeknel haszalan vízfecsérlés ellen nagyrészben segítve lesz. Mindent a legutányosabb árak mellett szállítanak.

POSZTÓ-TÁR Budapest, új-bécsi utca 5-ik szám. Minták ingyen és bérmentve. Csomagolásért díj nem számítatik.

LIPTAY PÁL és TÁRSA Budapest, új-bécsi-utca 5-ik szám. Angol, Franciaország, Belgiumban és a belföldön személyesen eszközölt előnyös bevásárlások képésítnek bennünket, hogy mind az árak minősége, mind a legolcsóbbra szabott ár tekintetében bárkivel versenyképesek legyünk. Ugy mint eddig, ugymint minden igyekeztünk oda lend irányozva, hogy üzletünk iránt az eddig nyilvánult nagy mérvü bizalmat, pontos és figyelmes szolgálataink által mindinkább kiérdemeljük. ajánlják a közeledő tavaszi és nyári idényre a legujabb divatu nadrág és posztó kelmekkel fölszerelt raktárukat a legutányosabb árak mellett. Angol korzák és sima chesiot ugymint a legujabb „Lady Dudley“ női posztó-kelmék, nagy választékban.

LOBL FRIGYES. Rendelmenyek pontosan eszközöltenek. Ingyen bérmentve küldetnek a legujabb divatu nadrág-celméket a legutányosabb árakon. 27 krajczáros és 27 krajczáros. első budapesti 27 kros részlet-árúcsarnoka Budapest, v. czi boulevard 62.

Terno-nyereményeknek a lottóbani elérhetésére díj nélkül megtanít a szükölködök egy ba átja, „Hó barát 1/90“ cím alatt poste restante a budapesti főposta-hivatalhoz czimzett tudakozódásokra. 681 (1)

Dr. Pattison-féle köszvény-gyapot azonnal enyhít és gyorsan gyógyit mindennemü köszvényt és csúzt mint: arcz-, mell-, nyak- és fogfájást, fej-, kéz- és térdköszvénytagzagatást, hát és derék fájaldalmat. Egész csomagban 70 kr. és félcsomagban 40 kr-ért kapható. Török József gyógyász Pest, király-utca 7. sz. Boka A. Arad, szerb-utca 1. sz. Heinrichi F. Pozsony, Pecher J. E. gyógyász. Temesvár. 418 (13-0)

„Franklin-Társulat“ magyar irodalmi intézet kiadásában Budapest (egyetem-utca 4-ik sz.) megjelent és minden könyvtárbanál kapható: EGY MAGYAR NÁBOB. Regény. Irta Jókai Mór. Negyedik kiadás. Velinpapiron nyomatva, diszkiadás. 3 kötet, ára füzve 5 frt. KÁRPÁTHY ZOLTÁN. Regény. Irta Jókai Mór. Negyedik kiadás. Velinpapiron nyomatva, diszkiadás. 3 kötet, ára füzve 5 frt.

STROBL és BARIS

mezőgazdasági gépgyára Budapest, 2 nyul-utca 14. és 16. szám alatt, ajánlja díjazott ekéit, eketaligáit, boronait, porhanyító-és töltőgéte ekéit, rostait stb., különösen pedig új szerkezetű egyetemes szőróvetőgépet, mely könnyü súlya, egyszerű szerkezete és a magnak egyenlő elosztása, valamint olcsósága által kitüntet magat.

A „Franklin-Társulat“

magyar irodalmi intézet és könyvnyomda kiadásában (Budapest egyetem-utca 4-ik szám) megjelent és minden könyvtárbanál kapható:

1793,

A POLGÁR HÁBORU.

Regény. Irta HUGO VIKTOR. Jogositott magyar kiadás. Fordították ÁLDOR IMRE és GYÖRGY ALADÁR. HÁROM KÖTET. A teljes mű ára 5 forint.

Tavaszi idényre,

legujabb női divatárak raktárát a t. ez. közönség, de különösen a t. hölgyvilág becses figyelmébe ajánljuk: kelmeminták bérmentve küldetnek, ruhák és felöltők legujabb párisi minták után saját műtermünkben készíttetnek. 682 (2-6)

Keller és Zsitvay,

Budapest, szervita-tér, szerviták épületében.

Férfi-fehérneműek!

A t. férfi-világnak becses figyelmébe különösen ajánlatnak: egy kitünőnek biztosítható fehér chiffon-ing, redőzött mellel, csak 1 frt 35 kr.: szép, sima gillet-mellel, csak 1 frt 55 kr.: szép, résztes vagy kereszt-redőzettel csak 1 frt 90 kr.: igen szép, himzett mellel, csak 2 frt 35 kr. Továbbá nagy készlet redőzött ingelő-betétekből, chiffonból, darabonkint 24, 36, 45 krajczál; ugyanazok résztesen vagy himzeve, chiffon avagy vászonból: valamivel drágábban. Fehérszövött férfi-harisnyák, 12 pár frt 1.60, 1.80, 2, 2.50, 3. — Színes gép-kötésű 12 pár frt 2.80, 3.20, 4, 5, 5.50. Nagy készlet kész gyermek-, leány-, női és férfi-harisnyák-ból; ugyisintén gazdag választék női fehérneműekből. Gazdag raktárról árkönyvecskék levelbeli kívánatra díj nélkül küldetnek. 693 (1-8) UNGER F. V. fia, Deák Ferencz-utca 5 ik szám. Alapított 1835-ben.

Budapest, április 11-én 1875.

15-dik szám.

ELŐFIZETÉSI FÜLTÉTELEK: A Vasárnapi Ujság és Politikai Ujdonságok együtt: Egész évre 12 ft., félévre 6 ft. Csúpnán a Vasárnapi Ujság: Egész évre 8 ft., félévre 4 ft. Csúpnán a Politikai Ujdonságok: Egész évre 6 ft., félévre 3 ft.

XXII. évfolyam.

HIRDETÉSEK DÍJA: Egy ótször hasábozott petit sor, vagy annak helye egyszeri igtatásnál 15 krajczár; többszöri igtatásnál 10 krajczár. Bélyegdíj külön minden igtatás után 30 krajczár. Kiadó-hivatalunk számára hirdetésményeket elfogad Bécsben: Haasenstein és Vogler Wallfischgasse Nr. 10, Mosse R. Seilerstätte Nr. 2 és Oppelik A. Wollzeile Nr. 22.

BÁRÓ PRÓRAY GÁBOR.

1812—1875.

magyarországi ágostai hitvallású evangélikusok négy egyházkerületének egyetemes fő-felügyelője, vagyis világi elnöke, a közelebbiről Flórenczben elhunyt báró Prónay Gábor azon férfiak egyike volt, kik közművelődési állapotaink körül nem közönséges érdemeket szereztek magoknak. Az egyház és iskola ügyein kívül, melyeknek saját felekezete kebelében első rangú oszlopa volt, a zene, a gazdaság s az irodalom terén is a tevékeny munkások, részben a kezdeményezők közé tartozott, kiknek nevéhez a haladás és siker nem egy maradandó emléke fűződik. Az elismerés, mely őt körülvette, a magas kintintések, melyekben részesült, csak érdemeinek vizsattákrözödései voltak. S midőn most, egy szívét és élete gyökereit legmélyökben ért csapás által lesújtva, távol a hazától, hol enyhületet keresett, Olaszország szép ege alatt elhunyt: a fájdalom, mely az ősi porok közé visszatérő hamvait itt fogadja és sirboltjáig kíséri, a legkésebben szóló gyászbeszéd fölötté.

hivatalában annyira kifejtette tehetségeit s oly közelismerést nyert, mely megéje határain túl is ismeretessé s tiszteltté tette nevét.
Igy lőn, hogy már az 1840-diki országgyűlésre Turóczmegye választotta őt követévé s ez országgyűlésen, melyen az ország többi sérelmei között a protestáns sérelmek is oly élénken tárgyaltak (bár csak a következők nyertek olyan a milyen megoldást) b. Prónay Gábor is az ellenzék soraiban foglalt helyet s beszédei, melyeket különböző kérdések fölött tartott, min-

dig a hazafiság és a haladás ügyének szolgálatában tartattak. Az országgyűlés befejeztével, érezve, hogy a hazai viszonyok egyoldalú ismerete még nem elég készütség a közpálya embeérének, hosszabb külföldi utazásra indult. Beutazta Német-, Francia-, Svédországot, Dániát és Németalföldet, tanulmányozva mindenütt az állami és közélet viszonyait, a művelődési intézményeket, a művészetet, s megvetve alapját azon egyetemes műveltségnek, mely őt azontul oly előnyösen különböztette meg rangtársai egy tetemes

BÁRÓ PRÓRAY GÁBOR.

Báró Prónay Gábor Besztercebányán született 1812-ben. Hasonnevű nagyatyja tudományosságáról, felvilágosodott szelleméről, s hazafiai és vallásos buzgalomáról egyaránt ismeretes volt s érneit nagymértékben örökölte unokája is. Atyja József korán elhunván, a szép tehetségtű gyermek nevelését anyja Kubinyi Rozália vezette. S a főrangú család gyermeke, a rendes szokás ellenére, nyilvános iskolába adatott s a gymnaziumi tanfolyamot Rozsnyón, a bölcsészeti és jogi tanulmányokat pedig Pozsonyban végezte.
Már tanuló korában élénken mutatkozott a művészetek s különösen a zene iránti hajlama, mely majdnem szenvedélylyé vált. Nehány zenedarabot szerzett, melyek tetszéssel fogadtattak s magyar zenedarabjai közül néhány Bécsben meg is jelent. Iskolái végeztével a politikai közélet pályájára lépett, abba a gyakorlati iskolába, melyben államférfiaink legtöbbje kepezte magát: t. i. a megyei közigazgatás terére. Miután joggyakorokságát végezte, megyei aljegyző lett Nógrádban, s e

Legolesőbb magyar politikai napilap.

NEMZETI HIRLAP

fővárosi napilap a politika, társadalom és irodalom köréből.

A „NEMZETI HIRLAP” hetenként hatszor, reggel, egy középnapyságu iven, hétfőn délután pedig féliven, tehát mindennap megjelen.
Tárgyalja a politikai napi kérdéseket rövid, velős, népszerűen tartott vezércikkokban és kisebb közleményekben. Itt megtalálja az olvasó a törvényhozas uléseiről, bizottságok, szakbizottságok, pártelbök tanácskozásairól rövid, de kimerítő tudósításokat, távirati és ujdonsági rovatában a legujabb híreket.
Kiváló figyelmet fordít a vidék fontosabb eseményeire; tudományos és közhasznú intézetek és egyletek tevékenységére, s ezekről lehető gyorsan értesíti olvasóit.
Társzajában a hazai és külföldi irodalom, művészet és társasélet nevezetesebb jelenségeit ismerteti.
Napi olvasmányul egy-egy érdekes eredeti vagy fordított regényvel szolgál. Naponként közli a fővárosi színházak szinlapját, egyéb hasonnemű tudnivalókkal együtt.

Előfizetési feltételek.

Budapestben, házhoz hordva vagy vidékre postán küldve:

Egy évre	14 frt. — kr.
Félévre	7 " — "
Negyedévre	3 " 50 "
Egy hóra	1 " 20 "

Az előfizetések a Franklin-Társulat kiadóhivatalába (Budapest, egyetem-utca 4-ik szám) intézendők.

Hampel Győző,

Budapestben, nagy (3) korona-utca 16. sz.

(Hampel-féle ház,) minden háztartásban nagyobb mennyiségben szükségelt

árak raktára.

Napi árak vámföntként.

Cukor legfinomabb	24 1/2 kr.
» finom	23 1/2 »
Kávé Mokka finom	82 »
» Cuba	85 »
» Cuba valódi Bordeaux	95 »
» aranyszínű Java	95 »
» Ceylon nagyon finom	80 »
Rizs olasz fényes	14 »
» Rangoon hamarfővő	10 »
Árpa kása minőségként	25, 22, 20, 16 és 10
Apollo-gyertya 6-os és 8-as	50 1/2 »
Salátolaaj eff. uvegestül	70 »
Mandola édes	48 »
Mazsolaszőlő	35 »
Házi szappan	21 »
Keményítő jegoczekben	18 »
» legfinomabb Tullangl	15 »
Szilva valódi török	18 »
Dió egészséges	12 »
Lenese stockeraui	18 »
Borsó hámozott	11 »
Bab kis vagy nagy	8 »
Pezsőgő, valódi francia (palack) 3 frt.	50 »

Videki szives megrendelések legnagyobb figyelemmel és pontossággal eszközöltetnek; minden, e jegyzékben nem említett czikk a legolesőbb árakon megszereszettik. Az árkvámsulyként értesnek, melyből 112 font 100 bécsi fontnak megfelelő. Üzlethelyiségem köznapon délelőtt 8—12-ig és délután 2—7-ig nyitva áll. Végül említenem kell, hogy minden árucikkem a legjobb minőségben szolgáltatik a nagyérdemű közönségnek.

Hampel Győző,

Budapestben, nagy (3) korona-utca 16. sz.

A „Vasárnapi Ujság” és „Politikai Ujdonságok” kiadó-hivatalában (Budapest, egyetem-utca 4-dik szám) a következő hirlapokat lehet megrendelni, úgymin:

Legolesőbb ujság a magyar nép számára

KÉPES NÉPLAP

POLITIKAI HIRADÓ,

mely megjelen minden héten vasárnap, mulattató és tanulságos tartalommal, s a hazai és külföldi politikát tárgyaló rendes rovatall. A minden héten egy iven megjelenő és képekkel érdekesbitett ujság ára

aprilis—december folyamra 1 ft. 50 kr.

HELFFY IGNÁCZ lapja:

A NÉPZÁSZLÓJA

politikai hetilap,

mely immár nyolczadik évfolyamába lép. Jelszava: FÜGGETLENSÉG. Törekvése, hogy „Magyarország független önálló állam legyen, mely minden beavatkozástól menten intézze saját ügyeit.” Ez irányban tartott czikkein kívül tartalmát képezik gondosan irt ismeretterjesztő, mulattató és közzgazdasági közlemények, melyek mellé koronként képeket ad.

Előfizetési ára: Egész évre 6 frt, félévre 3 frt, három hóra 1 frt 50 kr.

Tíz előfizetett példányra gyűjtőnknek egy tisztelet-példánnyal szolgálunk. — Előfizetések legcélszerűbben postai utalvány által eszközölhetők, a melyre bérmentesítést egy darab 5 kros bélyeg kiadatik.

BUDAPESTI KALAUZ.

ÁSVÁNYVIZEK. Édeskúty L., m. kir. udvari szállító, Egzszóbet-tér 1. sz., bel- és külföldi ásványvizek és forrás-termények legnagyobb raktára; mindenkor friss minőségben.	HIRDETÉSI IRODA. Haasenstein és Vogler, Gizollatér (ez- felől régi színház-tér) 1-56 sz., a Haas-Fülöp-féle palotának szemközt.	Nemzeti muzeum, országút; az egyes teremek 9-től 1 óráig nyitva vannak. Hétfő: régiségek, kedd és szerda: képtár, csütörtök: természetgyűjtemény. Országház, Sándor-utca.	MULATÓ-HELYEK. Nemzeti színház, kerpesi-ut. Opera: Nedden, estitörtökön, szombaton: Dráma, népszimű, vigjáték: vasárnap, hétfőn, szerdán, pénteken. Nemet színház gyanju-utca. Dráma: Operetta, vigjáték. Nemet színház a Hermina-téren. Operetta.	PAPIRKERESKEDÉS. Flegler József Ede, papír-raktár, könyv- és könyvnyomda Budapest, Kecskeméti-utca 11. szám.	SEBTAPASZ. Különös figyelemre méltó! az általános hírlapozó dr. Forty-féle sebtapasz Budapest: Török J. gyűgyasz. urnál, király-utca 7. sz., valamint az ország minden gyűszert. Nagy csomagára 1 ft, kisebb 50 krajczár.
ÁSVÁNYVIZ-KÉSZÜLEKEK ÉS SIPHONOK. Müller L. és Wagner, Budapest, (Buda, kássa-utca, 291.) elvállalnak szikvígyárak számára teljes berendezéseket, a legújanyos fűltételek mellett.	HIRLAPOK ELADÁSA. E lapok kiadó-hivatalában több mint 1000-féle. — 1830-dik évtől 1873. évig megjelent hirlapok, ezek közt: Pesti Hirlap, Vasárnapi Ujság, Jogtudományi Közlemény, Pester Zeitung s Képes Kiállítási Lapok, teljes évi folyamokban jutányos ártért el fognak adatni.	Városi vigadó, Deák Ferencz-utca. Bomenet 20 kr. (Vásárfürdő, kád-, zuhany-, kö- és gőzfürdő. Heinrich-féle világhírű kád-, zuhany-, kö- s gőzfürdő.	MÉTERMÉRTÉK ÉS RENDSZER. (Görög István, hatvani-utca 16. szám. Utanszerek és orvos-gyógyszerészi műszerek nagy választéka.	SZÁLLODÁK. Európa szálloda, Ferencz József-tér. Hungária nagy szálloda, aldunasor-utca. Magyar király szálloda, Dorottya-utca. Nádor szálloda, váci-utca. Nemzeti szálloda, váci-utca.	TAKARÓPAPIROS E lapok kiadó-hivatalában, egyetem-utca 4. sz. a., nagy levek, másfélkrosz, 1 frt a vasúthoz szállítva.
BANK- ÉS VÁLTÓ-ÜZLETEK Glatz, Holzwarth és Schubert, Pest. Gy. Diana-fürdő, mindenféle részvények, állampapírok és sorjegyek bevásárlása és eladása. Vidéki megrendelések pontosan s gyorsan teljesítettek.	ILLATSZERÁRUK Vértesai Sándor, m. kir. udvari illatszertár, Kristóf-tér 1-56 szám alatt Pestben. Gandagon felszerelt illatraktár, mindennemű angol és francia illatszerek, ugyancsak nagy választékban bel- és külföldi tolette-czikkok.	MINISZTERIUMOK. M. kir. miniszterelnökség: Budavár, gróf Sándor-palota. M. kir. honvédelmi miniszterium: Budavár, urí-utca. M. kir. belügyminiszterium: Budavár, urí-utca. M. kir. vallás- s közoktatási miniszterium: Budavár, országház. M. kir. pénzügyi miniszterium: Budavár, ast.-háromszögter 187. sz. M. kir. földmiv.- s ipar- s keresked. miniszterium: Pest, aldunasor 2. sz. M. kir. közlekedési miniszterium: Pest, tükör-utca 1. sz. M. kir. igazságügyi miniszterium: Pest, Deák-utca 14. sz.	ORVOSOK. Dr. Elber V. Budapest, József-utca 66. számú házában, rendelt 2-4 óráig; ugyanott kapható: Nemi élet veszedélyei című műve 1 frton, postával 1 frt 10 kr. (Lásd a „Politikai Ujdonságok”-bani hirdetésnyrt).	ÜVEGKERESKEDÉS. Görög István, hatvani-utca 16. szám. Üvegtermékek, asztali készletek és tükrök.	
DISZMŰGYÁRI ÁRU RAKTÁRAK. Marton Alajos, váci-utca, nemzeti-szállodával szemközt. Legnagyobb raktár bronz-, bór- és porcellán-diszmu-ujdonságokból, a hol az ület átadására vendékök kívül vendégek is szivesen fogadtattak.	KÖNYVNYOMDÁK. Franklin-Társulat, magyar irodalmi intézet s könyvnyomda, egyetem-utca 4. sz. a.	ÓRÁK. Fechner József IV, váci-utca 5. sz. M. legnagyob óráraktár. Árjegyzékek ingyen. Javítások jótállás mellett eszközöltetnek. (Alap. 1808-ban.)			

Kiadja és nyomatja a „Franklin-Társulat” magyar irodalmi intézet és könyvnyomda Budapest (egyetem-utca 4-ik szám)